

Universitetskanslersämbetet (UKÄ)
Box 7703
103 95 Stockholm
Sverige

Kvalitetssikring av forskning

NOKUT takker for muligheten til å kommentere UKÄs rapport «Kvalitetssikring av forskning: Rapportering av ett regjeringsoppdrag» (2018).

I vårt svar har vi tatt utgangspunkt i både UKÄs rapport og Regeringens proposition (2016/17:50), og supplert med informasjon om kvalitetssikring av utdanning og evaluering av forsknings – og utdanningskvalitet i Norge. Vi tar forbehold om at enkelte aspekter ikke er direkte sammenlignbare med det svenske systemet.

På et overordnet plan deler NOKUT interessen for å bringe forskning og utdanning tettere sammen, og vi ser muligheter for at større institusjonelle granskninger/ tilsyn kan være med på å gi et utfyllende bilde på institusjonens samlede virksomhet. Vi ønsker likevel å løfte frem noen prinsipielle spørsmål som rapporten ikke besvarer i tilstrekkelig grad.

Kvalitetssikring av utdanning vs. kvalitetssikring av forskning

En gjennomgående utfordring i rapporten er en manglende beskrivelse av formålet med granskningen av institusjonenes kvalitetssikringssystemer for forskning. Det er uklart hvorfor det er nødvendig med et sentralisert, nasjonalt system for å granske kvalitetssikringen av svensk forskning. Rapporten er derimot tydelig på formålet med å delegere oppdraget til UKÄ, og i forlengelsen av dette, sammenkoblingen av de to granskingsoppdragene (utdanning og forskning). Det fremholdes at dette vil kunne føre til et integrert nasjonalt kvalitetssikringssystem og dermed redusere risikoen for at samme aktiviteter vurderes i ulike granskingsprosesser (2018: 7).

NOKUT er enig i antakelsen om at granskninger/tilsyn som tar for seg hele institusjonens aktivitetss portefølje kan, dersom godt utført, gi fordeler. Det er likevel viktig å tydeliggjøre formålet med selve kvalitetssikringen av de ulike virksomhetene og deres egenart. Slik vi ser det er det vesensforskjeller mellom institusjonenes utdanningsvirksomhet og forskningsvirksomhet, og disse bør rapporten i større grad diskutere.

Vi opplever at rapporten i for stor grad er preget av UKÄs tradisjonelle hovedansvar for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten i svensk høyere utdanning, og at det derfor er utdanningens egenart som står i sentrum. I beskrivelsen av hvordan forskningsvirksomheten i dag er inkludert i eksisterende granskings/tilsynsvirkemidler så granskes forskningsvirksomheten for å sikre at utdanningene er forskningsbasert. Beskrivelsen og forslagene til hvordan man kan inkludere granskning av kvalitetssikring av forskning i eksisterende modell for granskning av institusjonenes kvalitetssikringsarbeid har den samme tilnærmingen (2018: 47 – 58). Faren ved denne fremgangsmåten er at det ikke i tilstrekkelig grad settes fokus på

de særegne faktorene som kvalitetssikrer forskningsvirksomheten og som tar utgangspunkt i forskningens egenart.

Granskning av kvalitet vs. granskning av kvalitetssikring

Ifølge regjeringens proposisjon så skal fokus for det utvidede oppdraget ligge på granskninger av institusjonenes interne system og prosesser for å kvalitetssikre forskning (2016: 65). Oppdraget, slik vi forstår det, er derfor på et overordnet nivå: UKÅ skal sikre at institusjonene har de grunnleggende forutsetningene for å forvalte forskningsvirksomheten på en tilfredsstillende måte. Det handler dermed om ekstern sikring av intern kvalitetssikring. Innenfor utdanningsområdet gjøres dette gjennom periodiske *quality assurance audits*, herunder NOKUTs periodiske tilsyn med systematisk kvalitetsarbeid og UKÅs granskning av lærosätenas kvalitetssikringsarbeid. Det primære formålet ved disse granskningene/ tilsynene er ikke å vurdere eller bedømme studietilbudskvaliteten i seg selv, men å vurdere og bedømme det system og det arbeid som er med på å sikre at institusjonen driver sin utdanningsvirksomhet i henhold til fastlagte lover, regler og prinsipper, som igjen er med på å sikre studietilbudskvaliteten.

Distinksjonen mellom a) vurdering og bedømming av kvalitet og b) vurdering og bedømming av kvalitetssikringssystemer er svært sentral i denne diskusjonen. Ved bedømming av kvalitet vurderer man normalt resultater av en gitt aktivitet i forhold til standarder ut over minimumsnivået. Ved bedømming av kvalitetssikringssystemer vurderer man normalt om institusjonen har eller ikke har nødvendige systemer, rutiner og prosesser på plass, og om disse genererer relevante resultater. For å vurdere kvaliteten på forskningen er det mest naturlig at man evaluerer forskningsproduksjonen. For å vurdere kvalitetssikringssystemer er det mest naturlig at man fører et tilsyn/en granskning. Slik vi leser UKÅs utvidede oppdrag (2016: 65; 2018: 7-8), så fremkommer det at fokuset skal ligge på sistnevnte.

Å granske institusjonenes kvalitetssikring av forskning er etter NOKUTs syn å vurdere og bedømme om institusjonene har systemer og prosesser for å sikre at forskningen foregår innenfor allment kjente lover, regler, etiske og vitenskapelige prinsipper. Dette utgjør grunnleggende forutsetninger for at institusjonene skal kunne drive sin forskningsvirksomhet på en tilfredsstillende måte. På engelsk kan man tenke seg at dette er «necessary but not sufficient conditions» for forskning. Forskning som er basert på falske data, eller der forskere ikke har søkt og fått godkjent forskningsprosjekter som inkluderer personer (human subjects review), plagiering, feil og/eller uetisk kildebruk, betaling av informanter, og andre brudd på allment kjente vitenskapelige prinsipper skal ikke aksepteres som vitenskapelige produksjon i dagens samfunn. Etter vårt syn er det dette tilsyn/granskning av kvalitetssikring av forskning burde dreie seg om. Har institusjonene systemer som sikrer at all forskning følger disse prinsippene, rutiner som sikrer at individuelle forskere og studenter har den kunnskapen som trengs, og rutiner som kan fange opp og følge opp når man oppdager avvik? Man kan også tenke seg at andre grunnleggende forutsetninger for forskningsvirksomhet, som tilgang på et minimum av finansiering og eksistensen av et rekrutteringsgrunnlag kan passe inn i den svenske konteksten. Igjen så bør fokuset ikke være på om finansieringen/rekrutteringen er 'god' eller 'dårlig', men om det faktisk foreligger reelle muligheter for forskningsvirksomhet.

Først når man har dette på plass kan man begynne å vurdere og bedømme hvilket nivå forskningsproduksjonen har. For vurdering av nivå er det helt andre kriterier som ligger til grunn: er produksjonen høy/lav, er den nyskapende/innovativ, hvilken gjennomslagskraft/impact har forskningen etc. Dette er velkjente kvalitetsdimensjoner som ligger til grunn f.eks. i Norges forskningsråds evalueringer av forskningskvalitet¹. Her handler det ikke om 'har/har ikke', men om 'hvor godt/hvor dårlig'.

---

¹ https://www.forskningsradet.no/no/Artikkel/Evaluering_av_samfunnsvitenskapelig_forskning_i_Norge/1254016275138 ² <https://sfdora.org/>

Å granske institusjonenes kvalitetssikring av forskning slik vi beskriver over er altså å sikre at minimumskriterier blir etterfulgt, men man sikrer ikke den «gode forskningen». Det er viktig at UKÄ avklarer hvilket syn de selv har på disse spørsmålene. Ønsker man å vurdere kvaliteten på forskningen nødvendigvis dette en evaluering av forskningsproduksjonen (jf. San Francisco Declaration of Research Assessment²). Ønsker man å kvalitetssikre at forskningen gjøres innenfor allment kjente lover, regler, etiske og vitenskapelige prinsipper bør man føre tilsyn med/granske institusjonenes kvalitetssikringssystemer. Dette er to svært ulike tilnæringer og i UKÄs rapport ser det ut som at man ønsker å vurdere begge ting i samme granskningsmodell. Dette er vi usikre på om er en god løsning.

Sanksjoner

NOKUT har i denne omgangen ikke valgt å kommentere de mer detaljerte beskrivelsene i rapporten som angår bedömningsgrunnlag, bedömargrupper og fördjupningsspår. Dette er forhold som avhenger av svaret på de prinsipielle spørsmålene reist innledningsvis. Vi ønsker derimot å kommentere kort på UKÄs forslag til sanksjoner, da vi mener at forslaget kan virke mot sin hensikt. Det fremgår i rapporten at dersom en institusjon ikke får godkjent sitt kvalitetssikringssystem for forskning så vil dette kunne føre til flere granskninger av forskerutdanningene. Det slås fast at 'UKÄ inte [kan] dra in rätten att bedriva forskning inom det område där kvalitetsbristerna uppdagats' (2018: 57), og vi tolker dette dithen at UKÄ ikke har fått utvidede myndigheter i forlengelse av sitt utvidede oppdrag. Vi mener likevel at det vil sende uheldige signaler dersom sanksjonene knyttet til granskning/ tilsyn av kvalitetssikringssystemer for forskning rettes mot institusjonenes utdanningsvirksomhet.

Vi mener at det er viktig at eventuelle sanksjoner knyttes direkte til de forhold som tilsynet/ granskningen berører, og at sanksjonene reflekterer tilsynets/ granskningens formål. Dersom en institusjon i NOKUTs periodiske tilsyn med systematisk kvalitetsarbeid får trukket tilbake sine akkrediteringsrettigheter på utdanningsområdet er det fordi tilsynet har avdekket at institusjonen ikke er i stand til å forvalte dette ansvaret på en tilfredsstillende måte. Dersom man legger til grunn at tilsyn/ granskning med institusjonenes kvalitetssikringssystemer for forskning bør ta utgangspunkt i de grunnleggende forutsetningen som muliggjør at institusjonene skal kunne drive sin forskningsvirksomhet i henhold til lover og regler, vil det være nødvendig å rette sanksjonene mot utøvelsen av forskningsvirksomheten. En mulig løsning for UKÄ er at institusjoner må ha fått sitt kvalitetssikringssystem for forskning godkjent før prosjekter som ledes av institusjonen får utbetalt midler av det nasjonale forskningsrådet. I USA krever for eksempel the National Science Foundation bevis på at all forskning har gått gjennom «human subjects review» før de utbetaler midler. En slik løsning vil sikre at det ikke produseres forskning ved institusjoner som nettopp ikke har godkjente kvalitetssikringssystemer for forskningsvirksomheten i henhold til lover, regler, etiske og vitenskapelige prinsipper.

Avslutningsvis ønsker vi å takke UKÄ for å ha bedt NOKUT om innspill. Vi setter stor pris på muligheten til å kommentere rapporten og ser fram til det endelige resultatet.

Med hilsen

Stephan Hamberg
seksjonssjef

Åsne Kalland Aarstad
seniorrådgiver